Archiwum Pobern. Muzycznych
OO. Paulinów
sygn. 1-126

ARCHIVUM
C.M.C

Nr 21
156

612

A 1128 429

Salve A. Omnibus A.

in

Canto A.no 2.do

Violini 2.

Altowiola 2.

Basso

Authore Zeidler

SPOSOBY RATOWANIA w PRZYPADKACH NIEBESPIECZNYCH

iako to: ukąßenia od Pßa wßieklego, trucizny, udawienia, zadußenia &c.

z Rękopiſma P. Chriſtiana Auguſta Struwe Doktora w Gorlitz

po Polſku przełożone i do Druku podane.

I. O ukąßeniu od Iſa wścieklego.

1. Używanie wſzelkich domowych i ſympatetycznych Lekarſtw na w ściekliznę ieſt wielce ſzkodliwe, iako też udawanie ſię do Wrożow, albo wrożek, Kuglarzow, Owcarzow, Strzelcow, i wſzelkiego rodzaiu Szarlatanow niebeſpieczne.
2. Jak tylko Pies wściekły ukąſi, natychmiaſt potrzeba Doktora lub Cyrulika ſprowadzić; bo w ten czas nawet, choćby tylko Pies wściekły polizał człowieka, nie może on bydź pewnym zupełnie od wścieklizny.
3. Wtym przypadku ukąſzenia, a niżeli Doktor lub Cyrulik ſprowadzony będzie, potrzeba zaraz ranę ciepłą wodą wymyć przyczyniwſzy do niey popiołu, albo ſłoną wodą z octem; a gdyby tego wſzyſtkiego na prędce nie było, można to wykonać z uryną. Tym czaſem rana niech będzie otwarta, a wymywanie powtarzać wciąż aż do przybycia Doktora.

Przeſtroga. Z tym ratunkiem ile bydź może nayprędzey ſpieſzyć potrzeba, gdyż na tym naywięcey zależy, pilnie zabiegać, niżeli znaki wścieklizny naſtąpią.

4. Ukąſzony od Pſa wściekłego wpada w nieſpokoyność, więc dla uſpokoienia tego człowieka potrzeba mu czynić wſzelkie perſwazye; ponieważ przeſtrach i inne rożne z tąd pochodzące imaginacye wielce ſię ſtaią ſzkodliwe. Wſzelkiey też popędliwości, wielkiey agitacyi albo zaziąbienia wyſtrzegać ſię powinien. Jarzynki i mleczne potrawy może zażywać, dużo mleka ſerwatkę, lub maślankę albo makowe mleko pić; ale gorzałki, tęgiego piwa i wſzyſtkich gorących trunkow bronić mu należy.
5. Wſzelki żelazny inſtrument, ktorym Pies wściekły był zabity powinien bydź w ziemi zakopany albo dobrze w ogniu wypalony.
6. Jak prętko także okazuią ſię iakie znaki wścieklizny na bydlęciu od Pſa wściekłego pokąſanym, potrzeba takowe bydlę zabić, głęboko w ziemi zakopać, złob z ktorego to bydlę iadało ſpalić i łańcuſzki w ogniu dobrze wypalić.
7. Pſa wściekłego należy bez dotknięcia go ſię rękami głęboko w ziemi zakopać, kamieńmi lub wapnem niegaſzonym przykryć, i wſzyſtko to co od niego poſlinione było, dobrze wyczyścić albo wypalić.
8. Znaki wścieklizny. Częſtokroć po ukąſzeniu zdaie ſię człowiek bydź wolnym od wſzelkiego złego ſkutku i wcale niby zdrowy, ale wkrodce, czaſem też po upłynionych kilku tygodniach a niekiedy dopiero po kilku mieſiącach okazuią ſię znaki wścieklizny w ranie od Pſa uczynioney czuć ſię daią bolesci, albo w gardle przykrości iakie. Ukąſzony człowiek cierpi nieuſtanne pragnienie a pić nie może, i zdaie mu ſię że go chce uduſić; i gdy mu kto napoy podaie drzy na całym ciele, światłość ieſt mu przeciwna, około ſiebie kąſa, cierpi rozliczne konwulſye, w ſzaleńſtwo wpada, a poniektorych dniach tego okropnego ſtanu naſtępuie śmierć. Niektorzy też umieraią wprzod, niżeli ſię całkiem wścieklizna okaże.

Przeſtroga. Nie należy takowych Ludzi opuſzczać ani gwałtownie obchodzić ſię z nimi; iakożkolwiek ich ukąſzenie ieſt zaraźliwe, przecięż można ich ieſzcze ratować; przecięż wſzyſtkie ich ſuknie, boty, bieliznę ktorych w czaſie tey choroby zażywali potrzeba z wſzelkim pilnym ſtaraniem i oſtrożnością ochędożyć, a ieſzcze lepiey i beſpieczniey ſpalić.

Nota dla Lekarza lub Cyrulika. Wewnętrzne lekarſtwo po ukąſzeniu od Pſa wściekłego ieſt Belladonna korzeń od wścieklizny albo wilcza iagoda. Takowe korzenie corocznie w Czerwcu tylko zbierać, świeże w wodzie dobrze wypłokać, na ſłońcu uſuſzyć, a na p[illegible] ſzek utłuczone, w ſzklanym naczyniu zachować; a w przypadku potrzeby, tego proſz[illegible] dać po ukąſzeniu doroſłemu człowiek[illegible] dzieciom tylko ieden grain, tak do cztery[illegible] Doktora.

Opiſanie Pſa wściekłego. Pies wściekły ieſt poſpolicie leniwy, zły, kąſaiący, nawet na Pana ſwe[illegible] go nie zważa ani na pożywienie; nie chce pić, nie ſzczeka tylko wyrczy, napaſtuie i po[illegible] rywa ſię na wſzyſtko co ſpotyka, odbiega domu, z głową na doł ſpuſzczoną tu i owdzie biega, ięzyk u niego z pyſka wiſzący ieſt modry, oczy czerwone i brudno ciemne, z py[illegible] ſka wypadaią obrzydliwe śliny, uſzy i ogon na doł obwiſłe, kudły czyli ſierć wſpak obro[illegible] cone, ſzuka tylko ciemnych mieyſc i kątow, kąſa co napadnie, upada nieſpodzianie i wnet zaś powſtaie, inne Pſy uciekaią przed nim. Doświadczenie też nauczyło, że lubo Pſy piły albo płynęły przez wodę; przecięż one były wściekłemi.

Przeſtrogi Nie dowierzać żadnemu Pſu obcemu - Lepiey choruiącego Pſa zaraz zabić, niżeli wielu ludzi do nieſzczęśliwości i do utraty życia przyprowadzić - Nawet ukąſzenie Pſa rozgniewanego ieſt ſzkodliwe.

II O Truciznie.

1. Gdyby kto trucizny naprzykład: arſzeniku zażył, należy czymprędzey Doktora lub Cyrulika ſprowadzić.
2. Tymczaſem zaś trzeba ſtrutemu człowiekowi ſprawić womity czyli eiekcye; co ſię może zrobić przez włożenie mu palca w gardło albo piorka w oliwie zmaczanego, albo przez dawanie mu częſte pić wodę ciepłą z maſłem niesolonym, lub z mlekiem oliwą, miodem, albo ſamą owſianną lub ięczmienną wodę, a to potylerazy ma powtarzać, aż womitować pocznie.
3. Jeśliby taki człowiek był bez zmyſłow i pamięci, trzeba go na powietrze wyprowadzić, albo okna otworzyć, twarz iego wodą zimną albo octem ſkropić, i winnego octu mu pod nos dawać.

Przeſtroga. Jeſt wiele zioł i korzeni od trucizny, ktorych tu nie można opiſać dla trudnego ich przetłomaczenia, ale one znayduią ſię opiſane w Kſięgach Doktorſkich, a mianowicie Doktora Beckerſcha.

Ponieważ też Grzyby i muſzarki iadowite ſą; przeto ktoregożkolwiek gatunku ſą grzyby, oſobliwie tym, ktore po należytym gotowaniu, twarde, zwięd[illegible], i lepiące ſię zoſtaią, niedowierzay, bo zdradliwe ſą; [illegible] zaś doyść gatunku grzybow, potrzeba wraz z grzybami białą cebulę gotować, a ieżeli ona ſwoy biały kolor odmieni, będzie to pewnym znakiem, że ſię w garku grzyby iadowite znayduią; Grzyby w otcie gotowane nie tyle ſą ſzkodliwe.

Na przeciw iadowitym i ſzkodliwym grzybom naylepſze i nayprędſze ieſt lekarſtwo: dużo octu pić.

Głowna zaś ta Reguła ieſt: Nie ieść czego kto nie zna, a z młodych lat uczyć ſię poznać co ſzkodliwe ieſt.

Przeſtroga. Wſzyſtkie cacka i bawidełka dla Dzieci pofarbowane, a ktore Dzieci bawiąc ſię liżą, wielce ſzkodliwe ſą, gdyż one naywięcey iadowitemi farbami ozdobione ſą. Wſzelkie garki gletowane albo polewane, ieśli wprzod dobrze nie będą wywarzone, także wſzelkie naczynia miedzane ieśli dobrze wybielone nie będą, iadowite ſą; w takich więc naczyniach potrawy gotować ieſt wielce ſzkodliwa Rownie też mięſo z bydlęcia chorego ieść, niezdrowo ieſt. Lekarſtwa od Kramarzow, Przekupniow, Szarlatanow, i włoczęgow za Lekarzow ſię głoſzących ſą częſtokroć ſamą trucizną; przeto aby ſię nie wyſtawiać na niebeſpieczeńſtwo, należy brać lekarſtwa od approbowanego Doktora albo Apteki.

Rzemieślnicy ktorzy wedle ſwoiego kunſztu parę z ołowiu połykać muſzą, iako to: Garncarze i ci ktorzy ołowiane naczynia robią, aby ſię uchronili zaraźliwey pary, niech codzień z rana i przez dzień częſto ſłoninę z chlebem żytnym, tłuſte mięſo, dużo oliwy, ſałaty, chleba z maſłem, tłuſty roſoł, mleko wktorym ſłonina gotowana była, zażywaią, a gorzałki niech ſię wyſtrzegaią.

III. Gdy ſię kto udawi, co zażywać.

1. Jeźli niebeſpieczeńſtwo groźne ieſt, trzeba czymprędzey Doktora lub Cyrulika ſprowadzić.
2. A tym czaſem, trzeba z mleka gotowanego parę do uſt puſzczać, owſiany kleik, mleko i oliwę pić, w tył i plecy udawionego uderzać, w gardło mu palec lub piorko w oliwie zmaczane kłaść, tutuń mu kazać ciągnąć, z mąki lub ziemiakow garuſek ieść, parę łyżek oliwy wypić, także enemę z cukrem i oliwą dać.
3. Gdy zaś kto co oſtrego i bardzo kończyſtego połknął, naprzykład: kawałek żelaza, kość z ryby albo ſzpilkę, takiemu udawionemu potrzeba ſame kwaśne potrawy dawać ieść, zaś ocet z oliwą a mianowicie migdałowego oleyku znacznie pić.

IV. Gdy ſię kto oparzy lub ſpali.

Jeśli ſię kto po całym ciele ſpalił lub oparzył, należy go krowim nawozem obłożyć chłodnym, albo go wſadzić całkiem do zimny kąpieli z mleka i wody ſporządzoney. Są też użyteczne w tym przypadku plaſtry z zimney wody, oliwy, winnego octu i z garuſku nieſkrobanych ale tylko potłuczonych ziemiakow preparowane, ktore nie bawnie i pokiey ieſzcze ſą ciepłe, należy przykładać.

V. Jak od kamiennego węgla lub innego fetoru zaduſzonych ratować.

Jeſt doſyć przykładow, że ludzie od fetoru węgla kamiennego, ſuſzenia lnu, lub konopi, od zapalenia mokrego drzewa, w piwnicach też gdzie ſię dużo burzącego piwa lub wina znayduie, ſklepach lub foſſach i innych lochach, zaduſzeni bywaią, więc z nimi należy ſię obchodzić tym ſpoſobem.

1. Otwierać czymprędzey drzwi i okna, i wyprowadzić zaduſzonego na wolne powietrze.
2. Obnażyć go całkiem ze wſzyſtkiego iak nayprędzey.
3. Położyć go na ziemię głową wyżey albo do ſtołka poſadziwſzy przywiązać.
4. Pokropić go zimną wodą i częſto mu ſzklankę wody w twarz i w dołek ſerdeczny lać, albo z ſikawki ſikać, i wnet znowu ocierać.
5. A tym czaſem powinien ieden w uſta mu dmuchać, albo iakimkolwiek innym ſpoſobem bydź to może oddech ſprowadzić, a drugi przykładać mu na ſerce chuſty maczane w zimney wodzie, albo wodą z ſzklanki częſto go oblewać. Gdy zaś ieden mu w uſta dmucha, drugi powinien mu gardziel oſtrożnie cokolwiek na doł pociągaiąc przytrzymować.
6. Można niekiedy Przeſtać dmuchać, ale tylko na minutę, i zważać, ieśli ieſt iaka nadzieia życia; a ieżeli ten oddech przez dmuchanie z uſt napowrot wracać ſię będzie, potrzeba mu pierſi znowu trzeć od ſpodu do gory, owſzem ku lewey ſtronie, i znowu dmuchanie w uſta częſto powtarzać, aż ſię okaże, że ſerce bije; w dmuchaniu może ieden drugiemu pomagać.

Przeſtroga. Że kto te dmuchanie do uſt podług danego tu przepiſu, nie uczyni, lepiey że go całkiem zaniecha.

7. Dać mu enemę z zimney wody, albo z octu i wody zmieſzaną

Przeſtroga. Chociażby ſię też okazała nadzieią życia, przecięż trzeba wſzyſtko kontynuować, iak przepiſano.

8. Jeśli ſię okażą womity, tedy mu włożeniem palca w gardło, albo piorka w oliwie zmaczanego dopomagać należy.
9. Gdy iuż połykać może (*ale nie prędzey*) day mu Herbaty z winnym octem [illegible] wiek roſołu.
10. Często pomag[illegible] ey wodzie potrzeba pić lub ſześć godzin pilnie pracować.

[illegible] na ciało przykładać.

Znaki życia te ſą: Szczkawka, pociągnienie nozem, nayſłabſze ściśnienie z[illegible]bow, okazanie ſię śli z uſt, womity czarną materyą, trzęſienie i drzenie całego ciała, pociągnienie oddechu.

Uwaga. Chceſzli zaduſzonego w zamkniętym mieyſcu lub w piwnicy ratować, więc potrzeba wprzod w uſta ſwoie włożyć gębkę w octe zmaczaną, w wodzie zmaczane chuſty na ſiebie powieſić i gorzałki ſię napić. A ieśli ſię to ma dziać w iakiey głębokiey foſſie albo w zgniłych lochach, to należy temu ktory do ratowania ma bydź ſpuſzczony do dołu, dwie liny opaſać i pod ramionami ie przeciągnąć; i procz tego inną mu linę do ręku dać, przez ktorąby on w czaſie potrzeby iaki znak od ſiebie mogł uczynić. Na takowym zaś mieyſcu potrzeba nayprzod powietrze wyczyścić, do dołu kilka razy wyſtrzelić, lub proch zapalić, przed dziurą ſłomę palić, albo kilka wiader czyſtey wody wlać, można i parę korcy wapna niegaſzonego w wodzie rzadko roztworzyć, i to do dołu wlać i żerdzią albo hakiem żelaznym tę znayduiącą ſię w dole zgniłą wodę dobrze zmieſzać Do pokąd świeca zapalona i wprzod aż do ſamego ſpodu ſpuſzczona ſama nie zgaśnie nikt ſię ważyć nie ma do dołu ſpuſzczać.

VI. Jak ratować od błyſkawice albo raczey od pioruna uderzonego.

1. Takowego człowieka pokrop zimną wodą albo winnym octem po twarzy, i na ſercu; i tak czyń iak z zaduſzonym wyżey Nro. 4.
2. Okładay mu głowę chuſtami maczanemi w wodzie zimney.
3. Tym czaſem zaś ma być kopany dol, do ktorego potrzeba włożyć takowego człowieka iak długi i do naga rozebranego, tak iednak, żeby głową wyżey ku prawey ſtronie leżał; przykryi go ziemią na łokieć aż pod kark, pokrop go ieſzcze wodą, i niech tak leży pirę godzin aż do ſiebie przyidzie; lecz nie zapominay wzwyż namienionych ſpoſobow używać do iego ratunku.
4. Dmuchay mu w uſta, i wſzyſtko tak czyń iak wyżey N. 5. z zaduſzonym.

Przeſtroga co zachować pod czas wielkich grzmotow i błyſkawic.

Chroń ſię od mieyſca gdzie ieſt ciąg powietrza, nie ſkładay w domu ognia, bo dym ciągnie ku ſobie pioruny, nie ſtoy pod kominem, ſtoy w śrzod izby, nie ſtoy bliſko ściany lub pieca, nie miey przy ſobie żadnego kruſzcu. Kogo w polu zaſtanie burza, niech ſię nie chowa pod drzewa, gdyż wiele ludzi pod drzewem ſtoiących od pioruna zgineli; niechodź bliſko ſtawu, lub iezior, albo około iakieykolwiek wody, a ieżeli chmura z grzmotem proſto nad tobą ſtoi, to w ten czas każde prędkie bieżenie, lub też konno lub powozem iazda ieſt wielce niebeſpieczna; przeco lepiey będzie na ow czas uwiązać konie, i oddalić ſię od nich na oſm krokow, albo ſię położyć na ziemi.

VII. Co z Dziećmi robić gdy ſię włożku; albo w pościeli uduſzą.

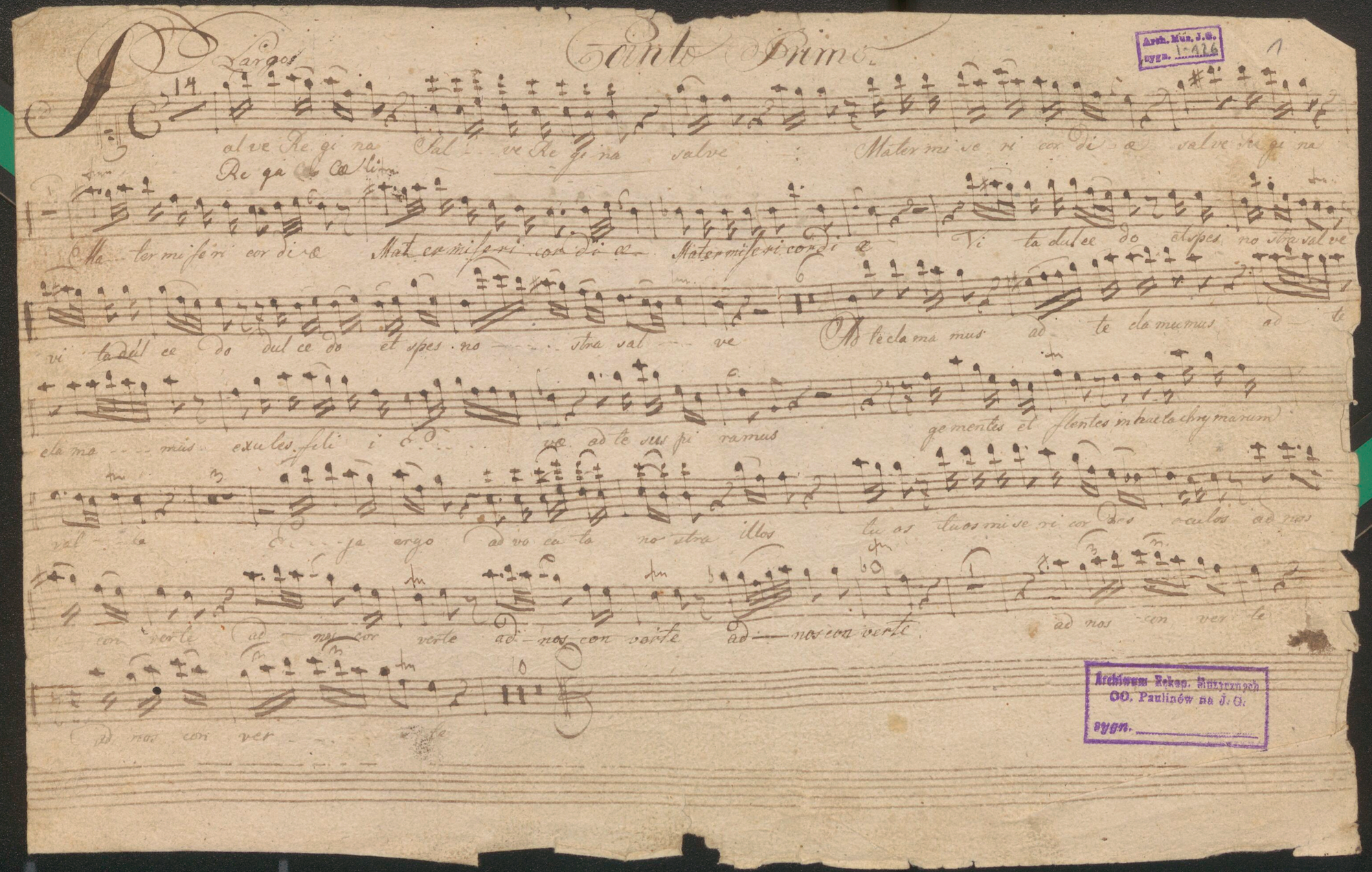
1. Położ dziecię na boczek, dmuchay do niego, rozcieray od dołu pierſi iego i wynieś na świeże powietrze.
2. Włoż go do letniey kąpieli, day enemę z wody, ſoli, oliwy lub miodu zmieſzaną.
3. Nacieray po całym ciele chuſtami lub flanelą dobrze wprzod one iałowcem wykadziwſzy.
4. Jeżeli ſię znayduią na twarzy plamy czerwone lub ſine, wtedy potrzeba cokolwiek krwi upuścić
5. Jeżeli dziecię charczy, daway mu ſok wyciśniony z morſkiey cebule a to co ćwierć godziny po łyżeczce kaffowey, pokiey womity nie naſtąpią.

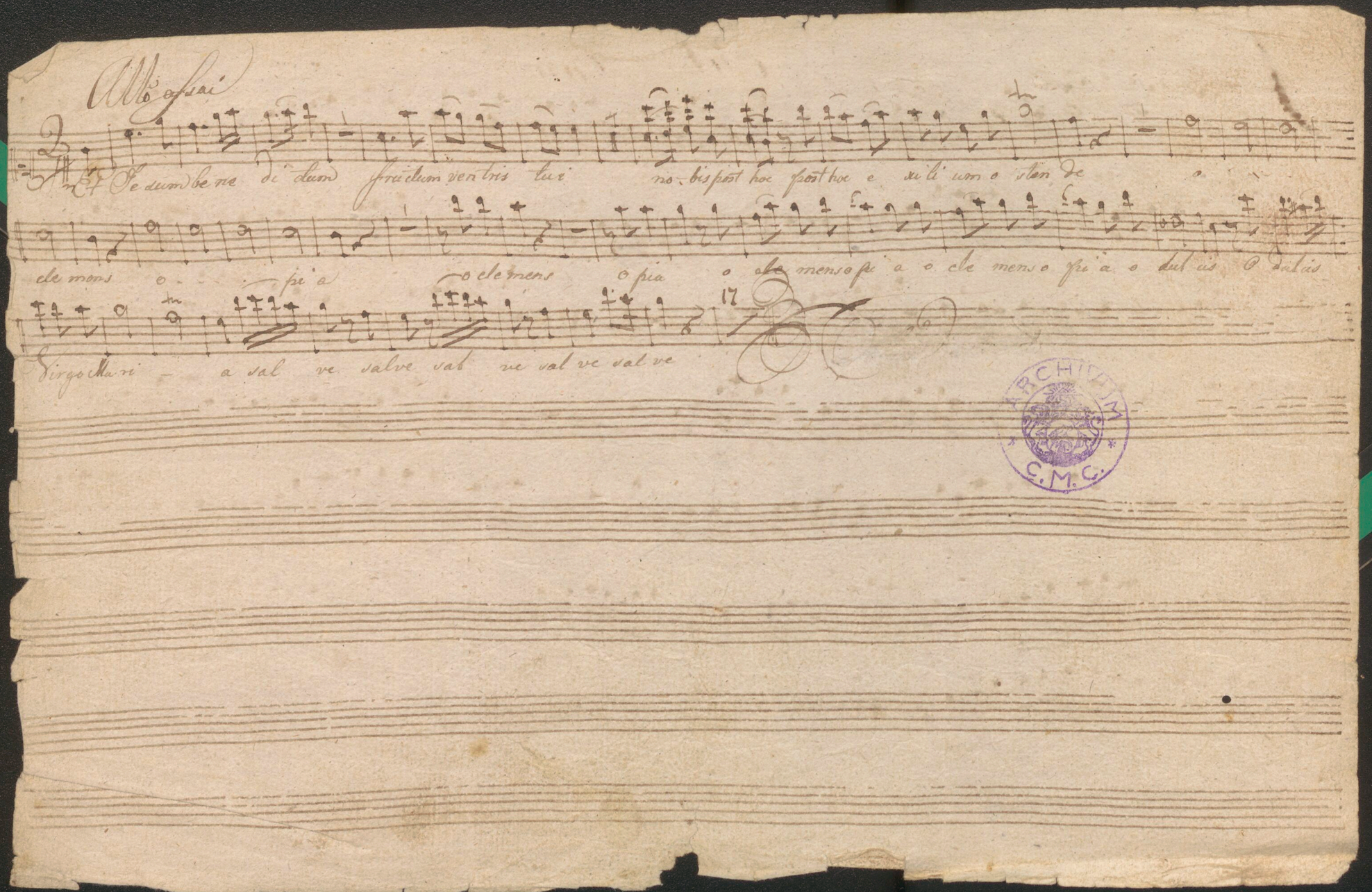
Znaki życia. Ruſzanie i uderzanie pulſow, oddech, otwieranie oczu, powtarzanie charczenia, ziewanie i płacz.

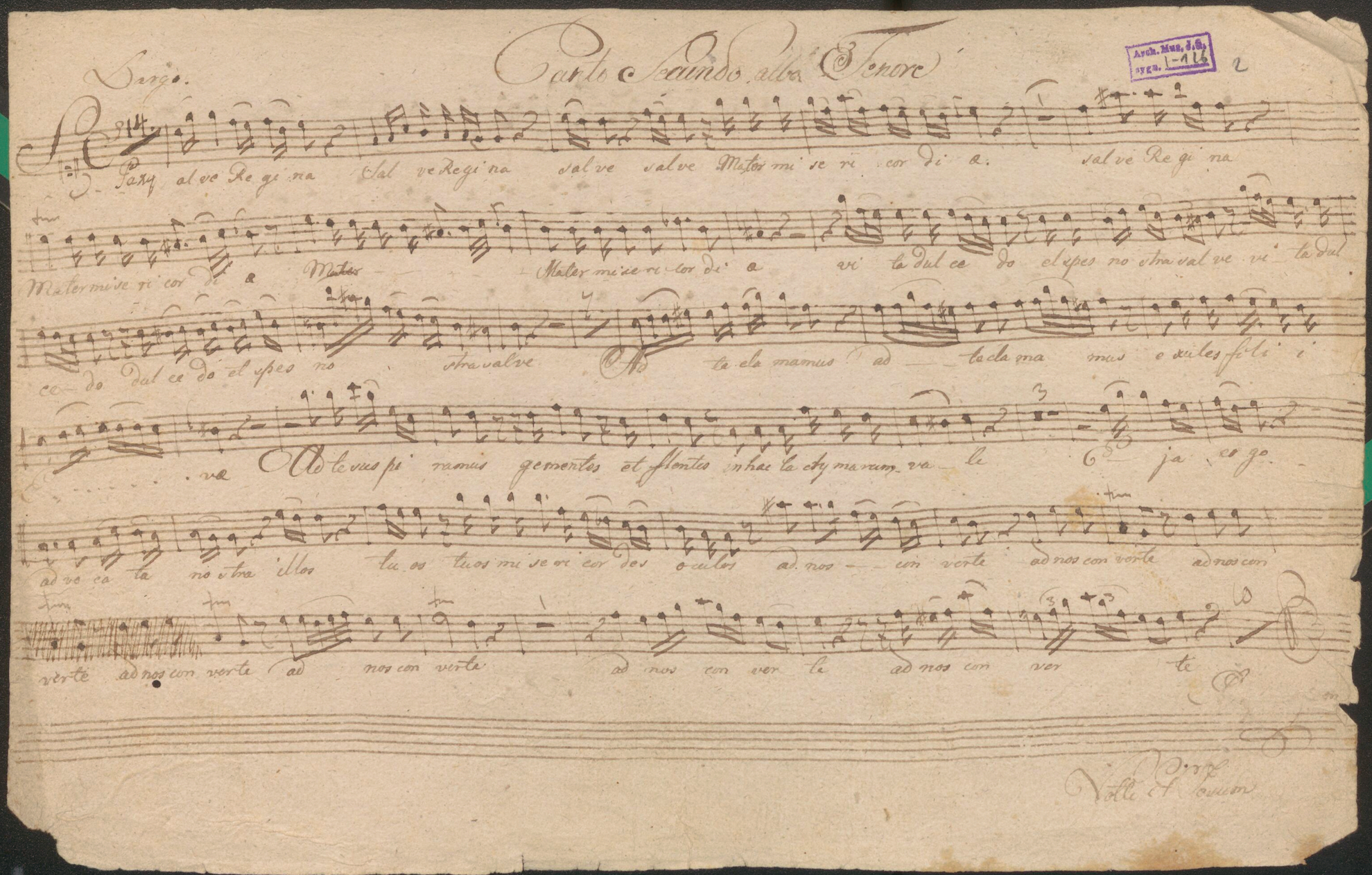
Przeſtroga: Nie należy nigdy brać Dzieci do łożka, także; nieumieiętne powiiianie przynoſi wielu dzieciom śmiertelne ſkutki; dla tego potrzeba dzieci wprzod rozpowić z gwałtownego ich powicia, a potym czynić iak ſię tu względem nich przepiſało.
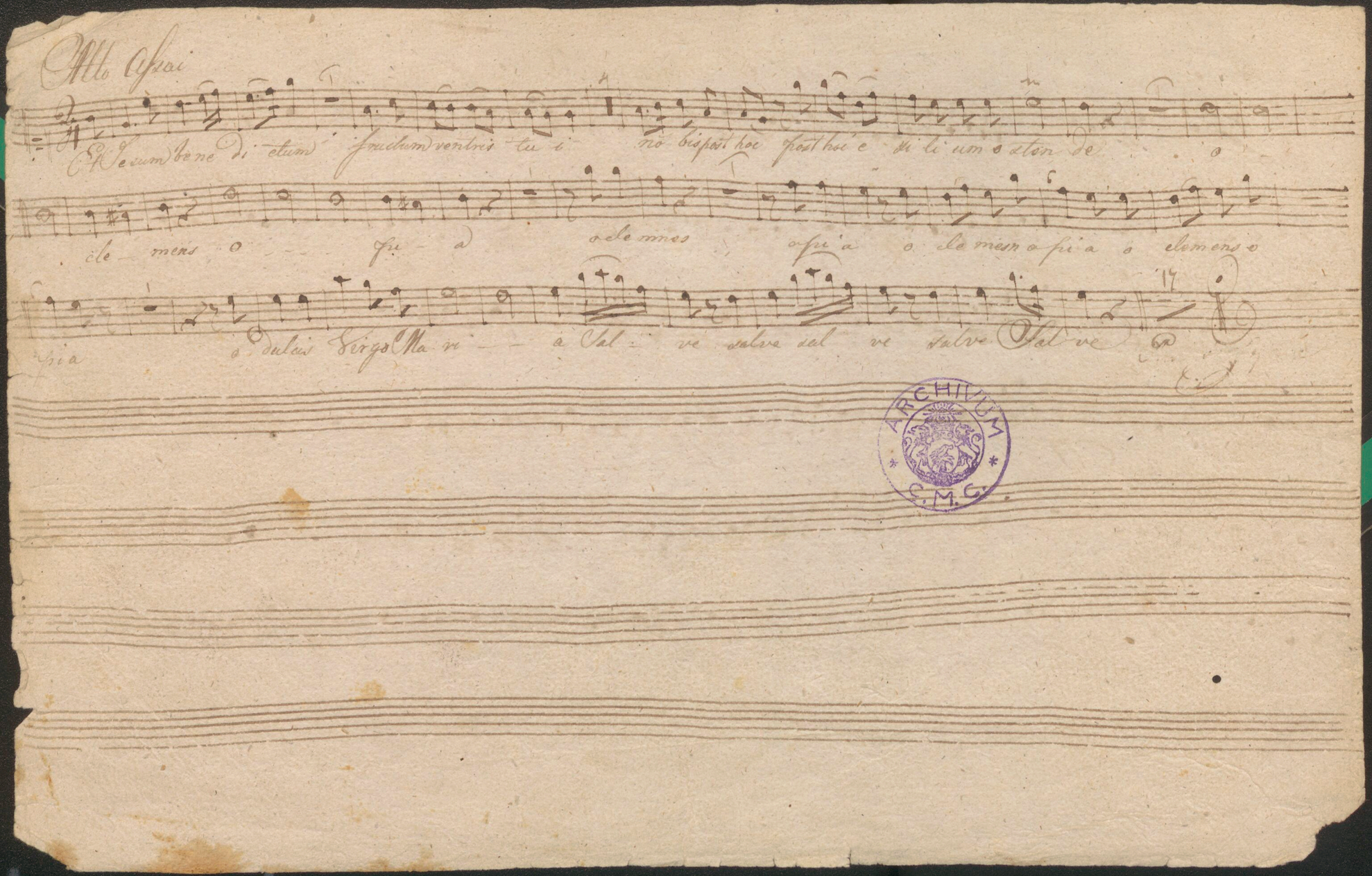
Dan w Gorlitz Roku 1796. Chriſtian Auguſt Struwe Doktor.

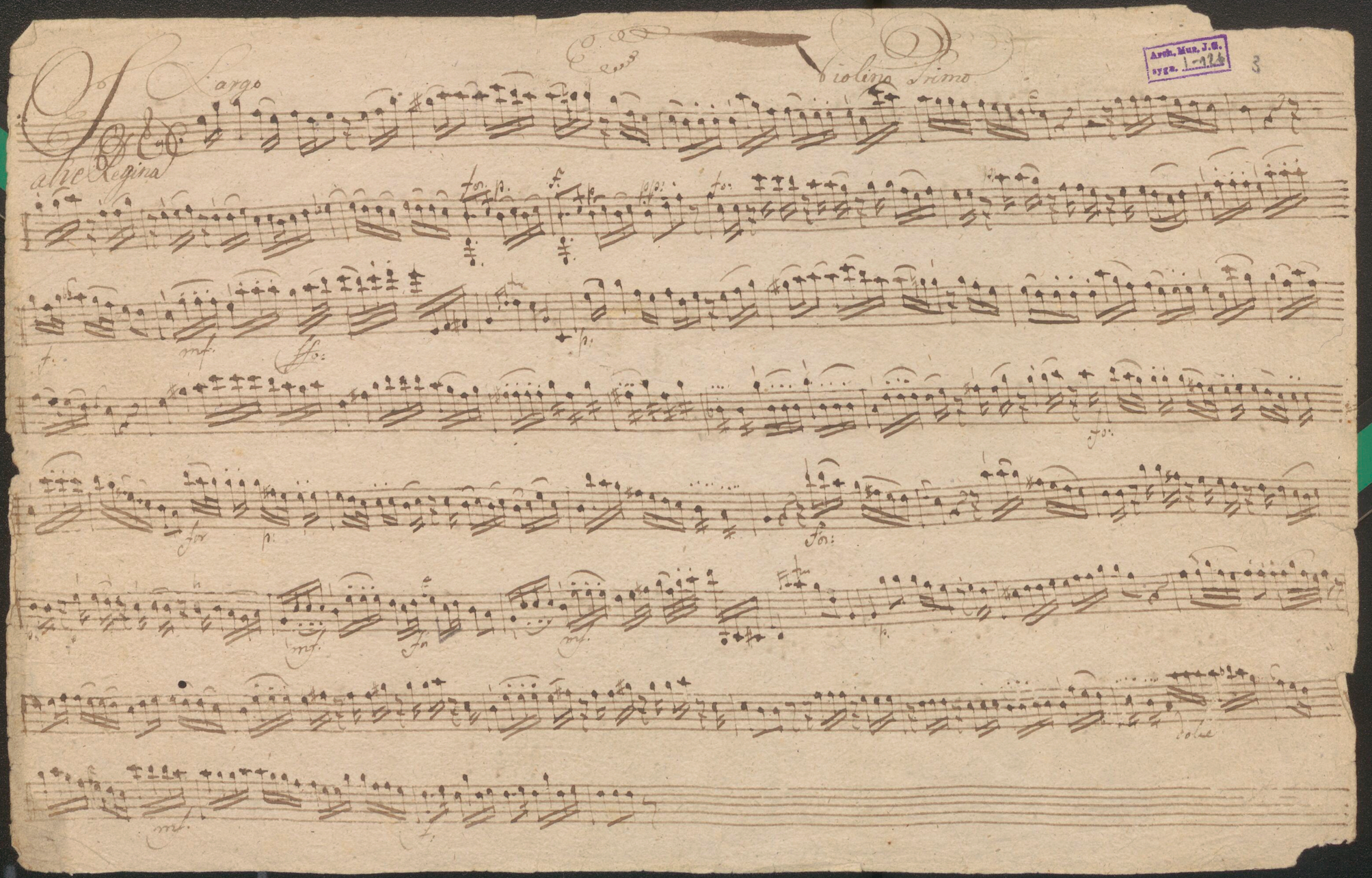
* *

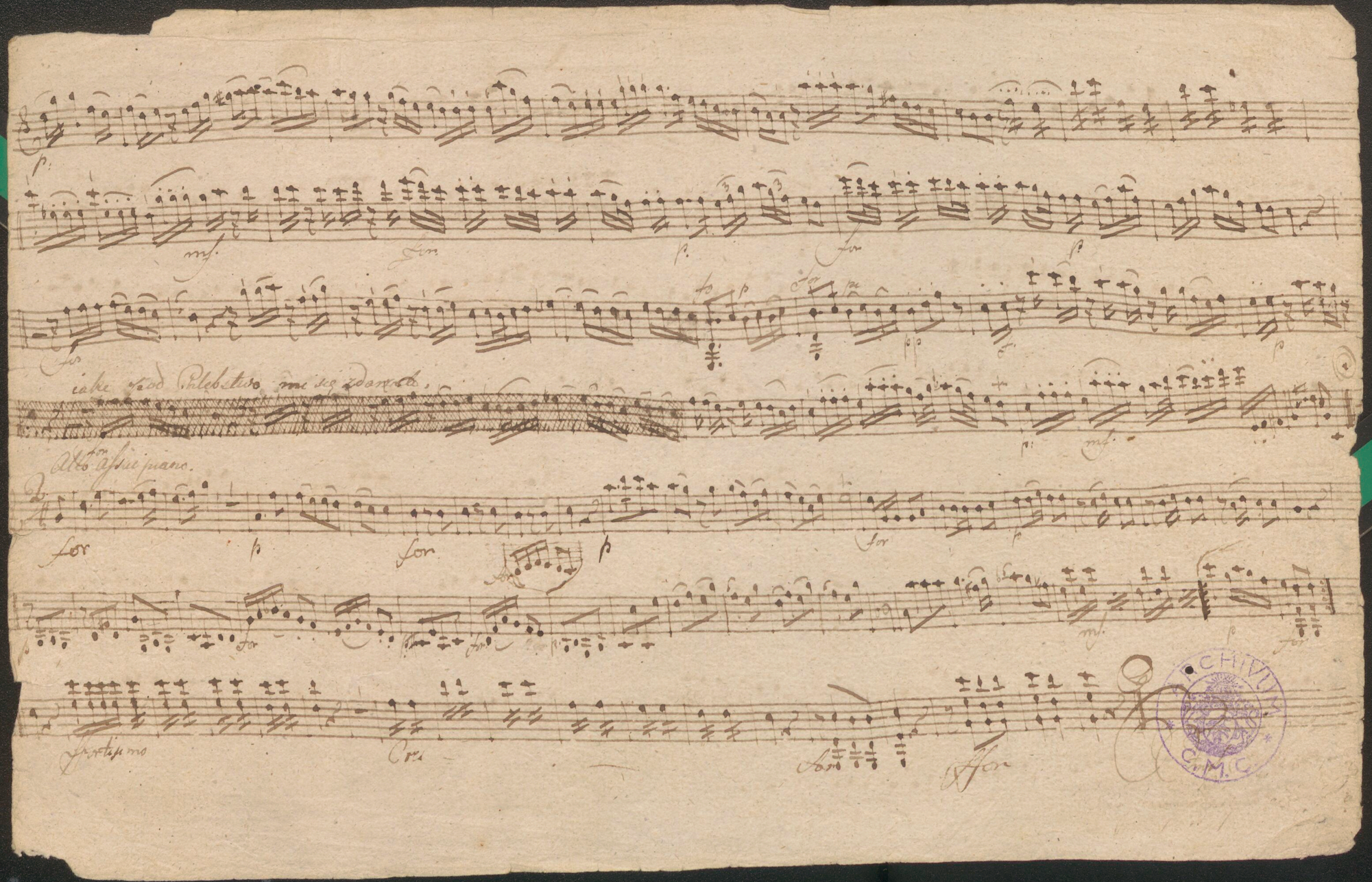

Largo
Alto Primo
Arch. Mus. J.G.
sygn. 1-416
Archiwum Rekop. Muzycznych
OO. Paulinów na J. G.
sygn.

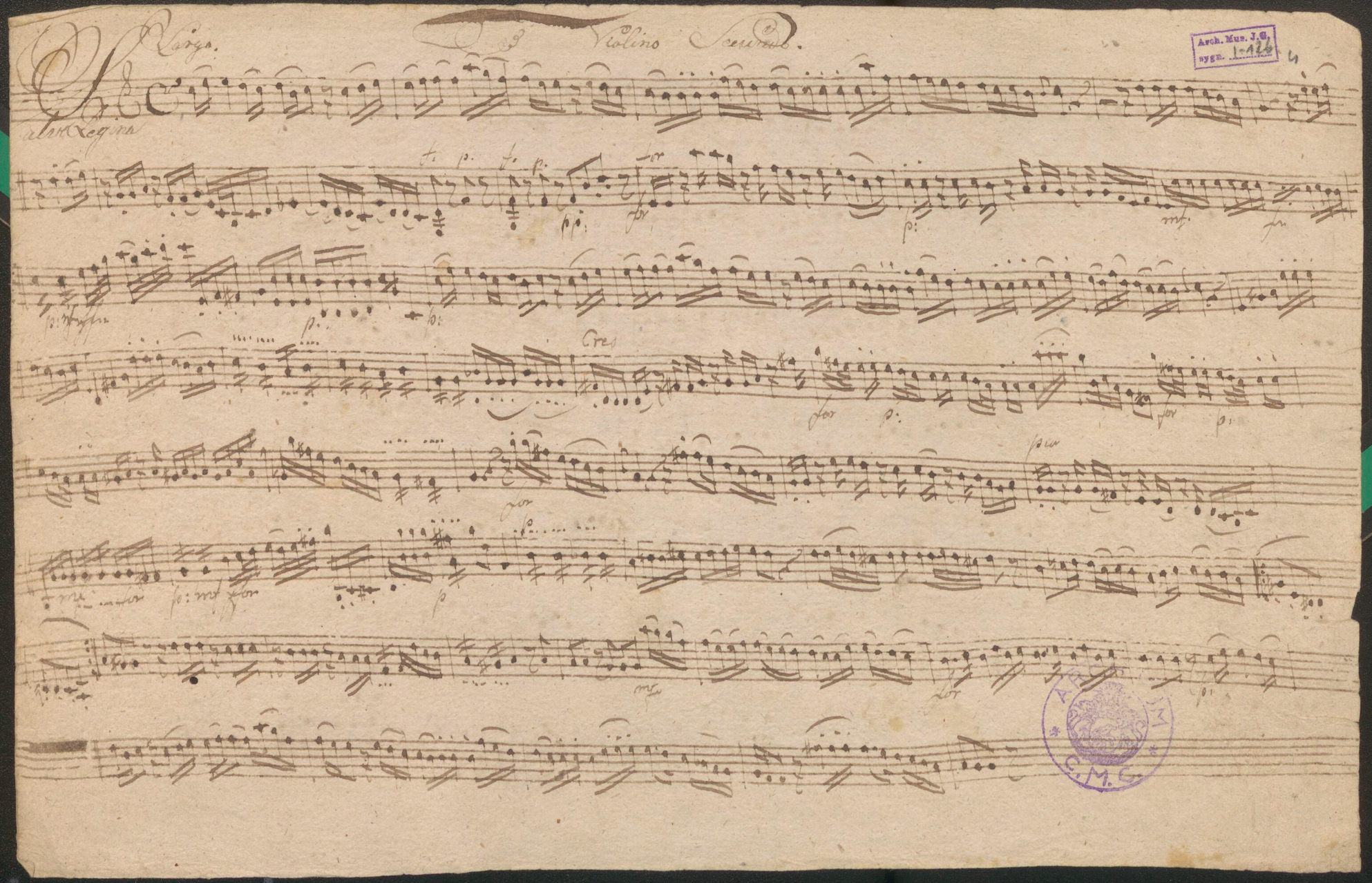

Alto ofsai
Fe dum be ne di dum fruc tum ven tris tui no bis post hoc post hoc e xi li um o clem de
de mens o pi a o clemens o pia o cle mens o pi a o cle mens o pi a o dul cis
Virgo Ma ri a val ve salve val ve val ve val ve
17
ARCHIVUM
C.M.C.

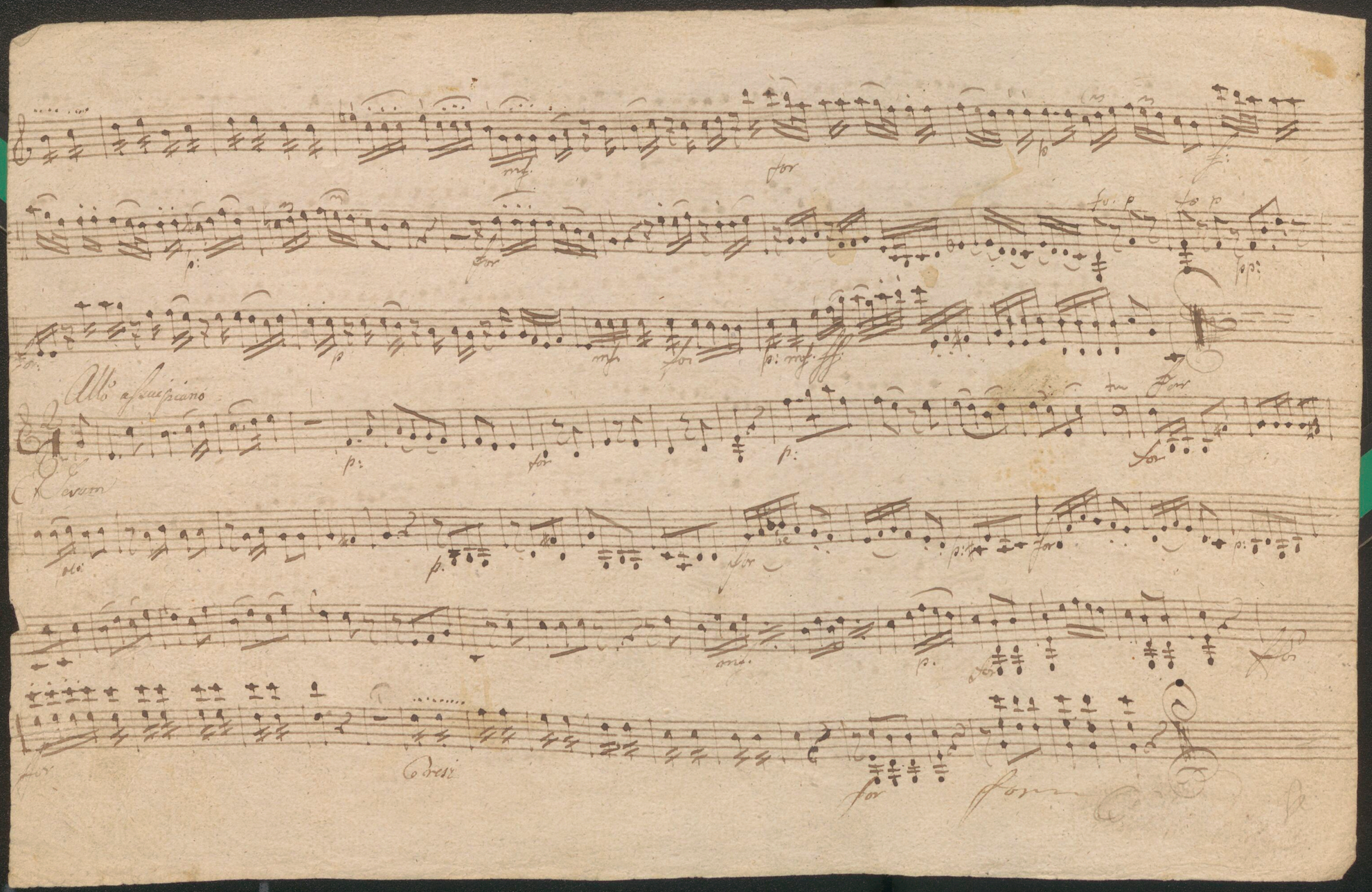

Largo.
Canto Secundo alto Tenore
Arch. Mus. S. B. sygn. I-116
2
Salve Regina
Mater misericordiae
vita dulcedo et spes nostra salve
ad te clamamus
exules filii
Evae
Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lachrymarum valle
eja ergo
advocata nostra illos
tuos misericordes oculos
ad nos converte
Virgo
Dulcis et clemens

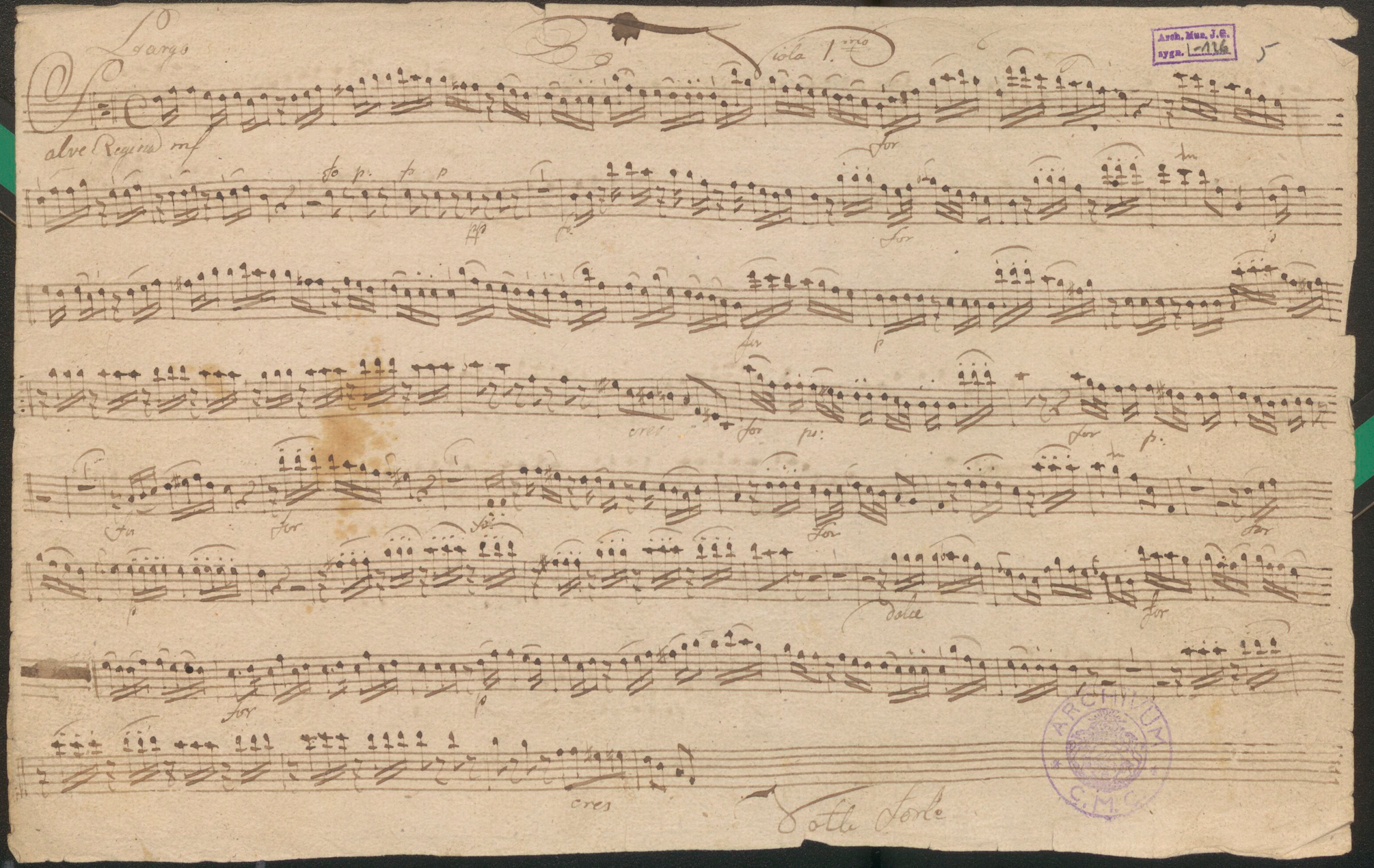

Alto Asai
Et benedictum fructum ventris tui
Jesum
post hoc exilium ostende
clemens
pia
dulcis Virgo Maria
Salve
ARCHIVUM
C.M.C.

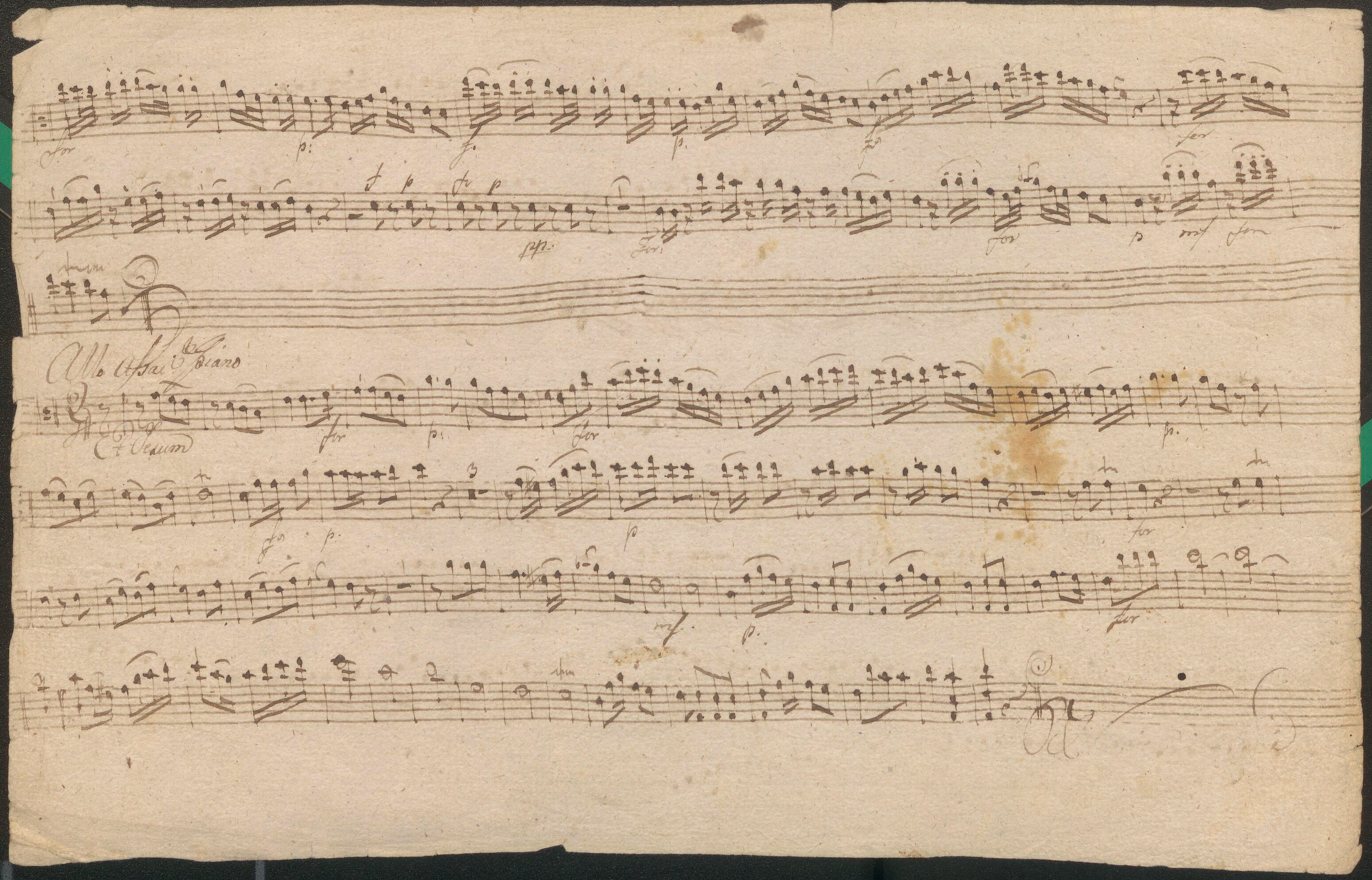

Largo
Violino Primo
alma Regina
Arch. Mus. J.S.
sygn. I-214
3

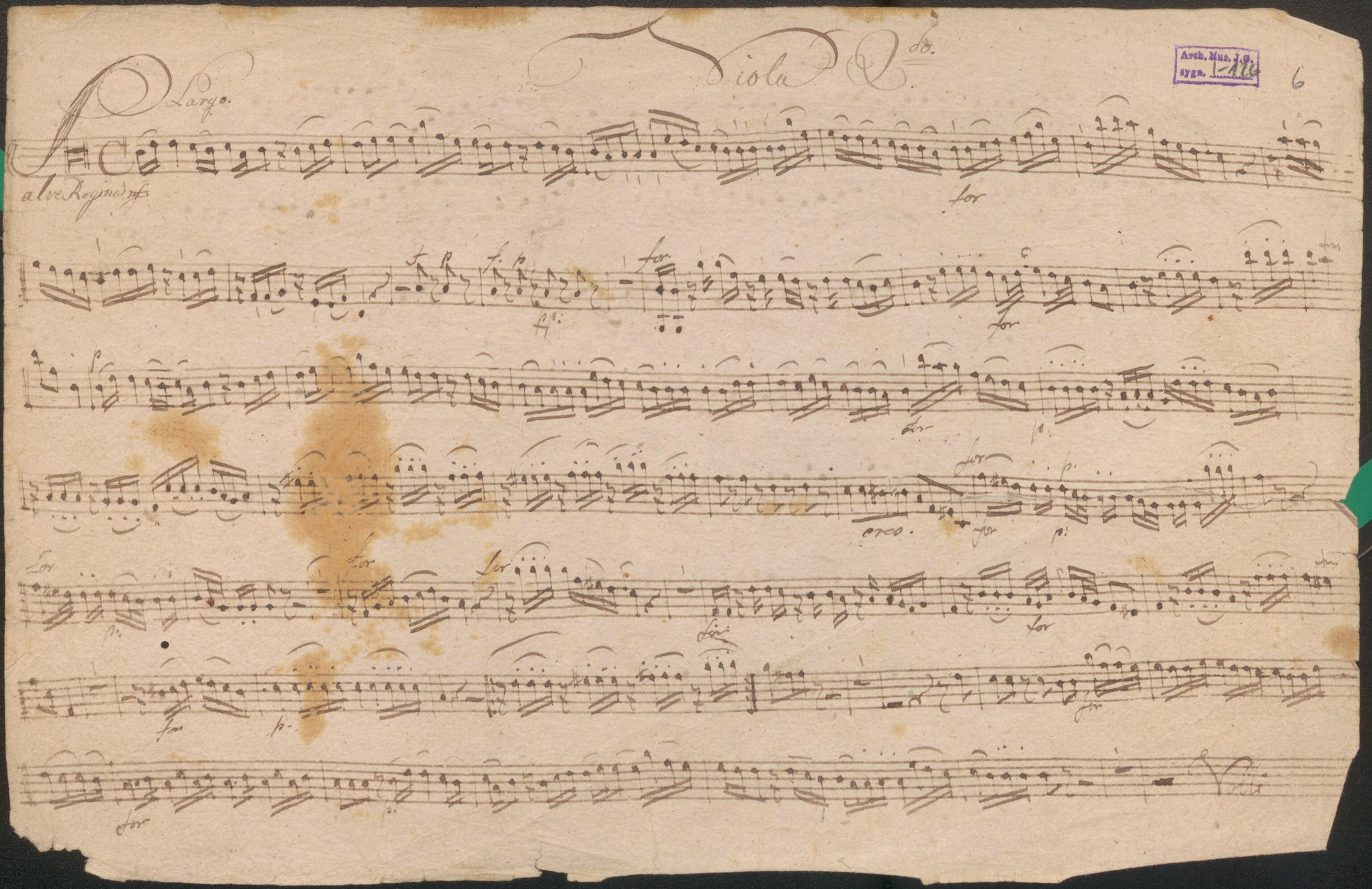

CHIVI
C.M.C.

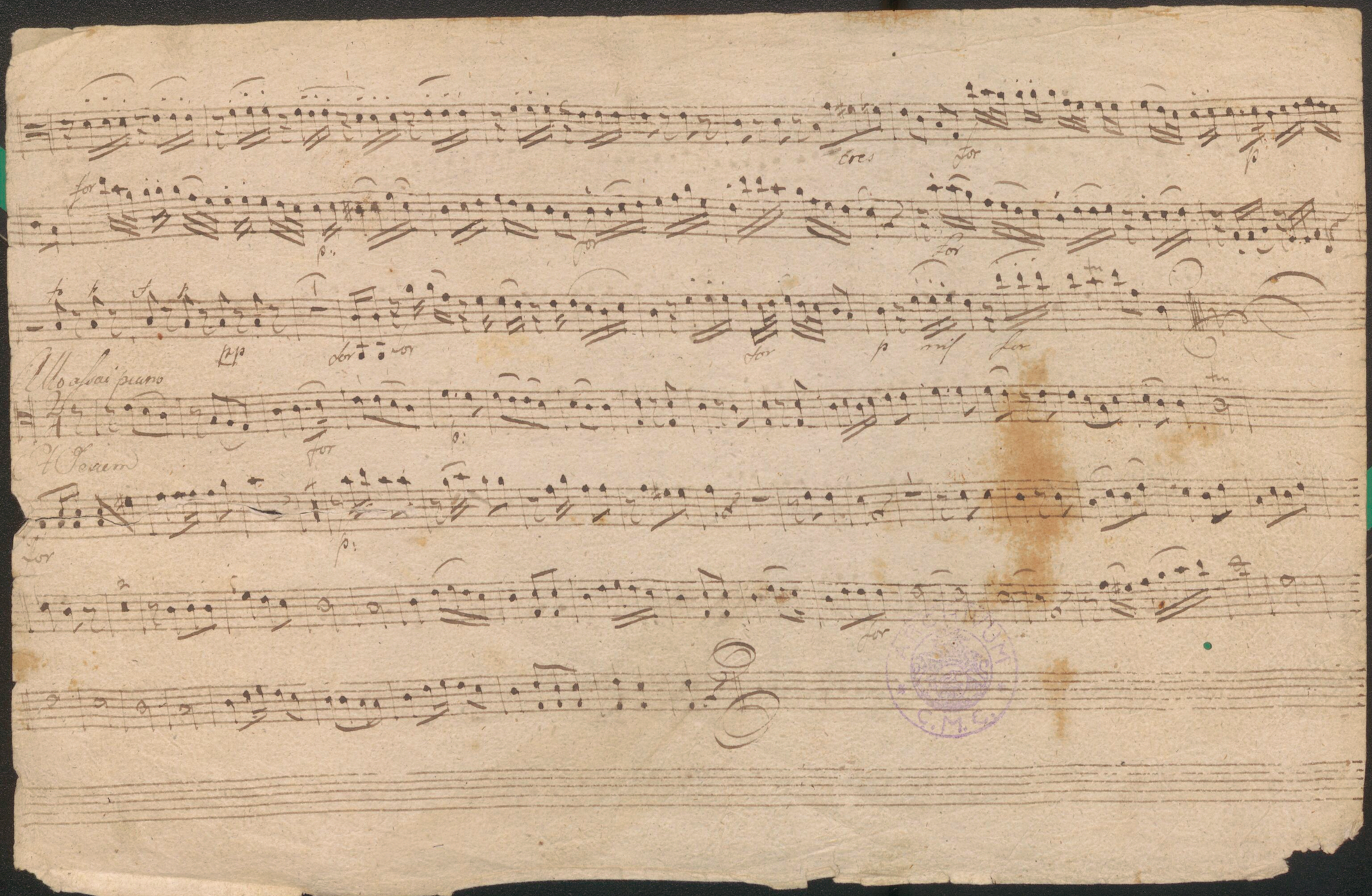

Violino Secondo.
Kyrie.
Cres
for
p:
mf
fp
Arch. Mus. J.S.
sygn. I-146

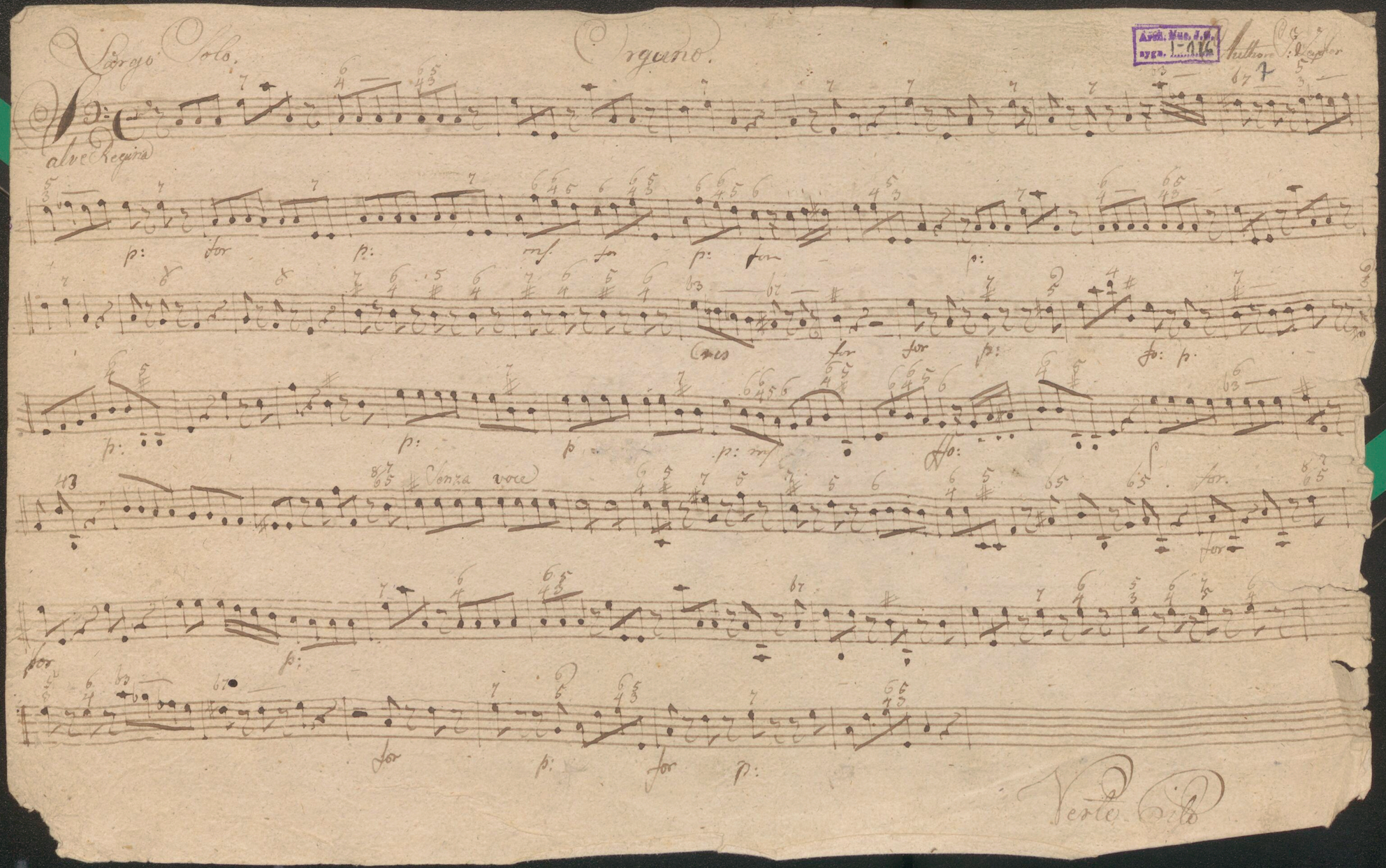

All.o assai piano
Cresc.

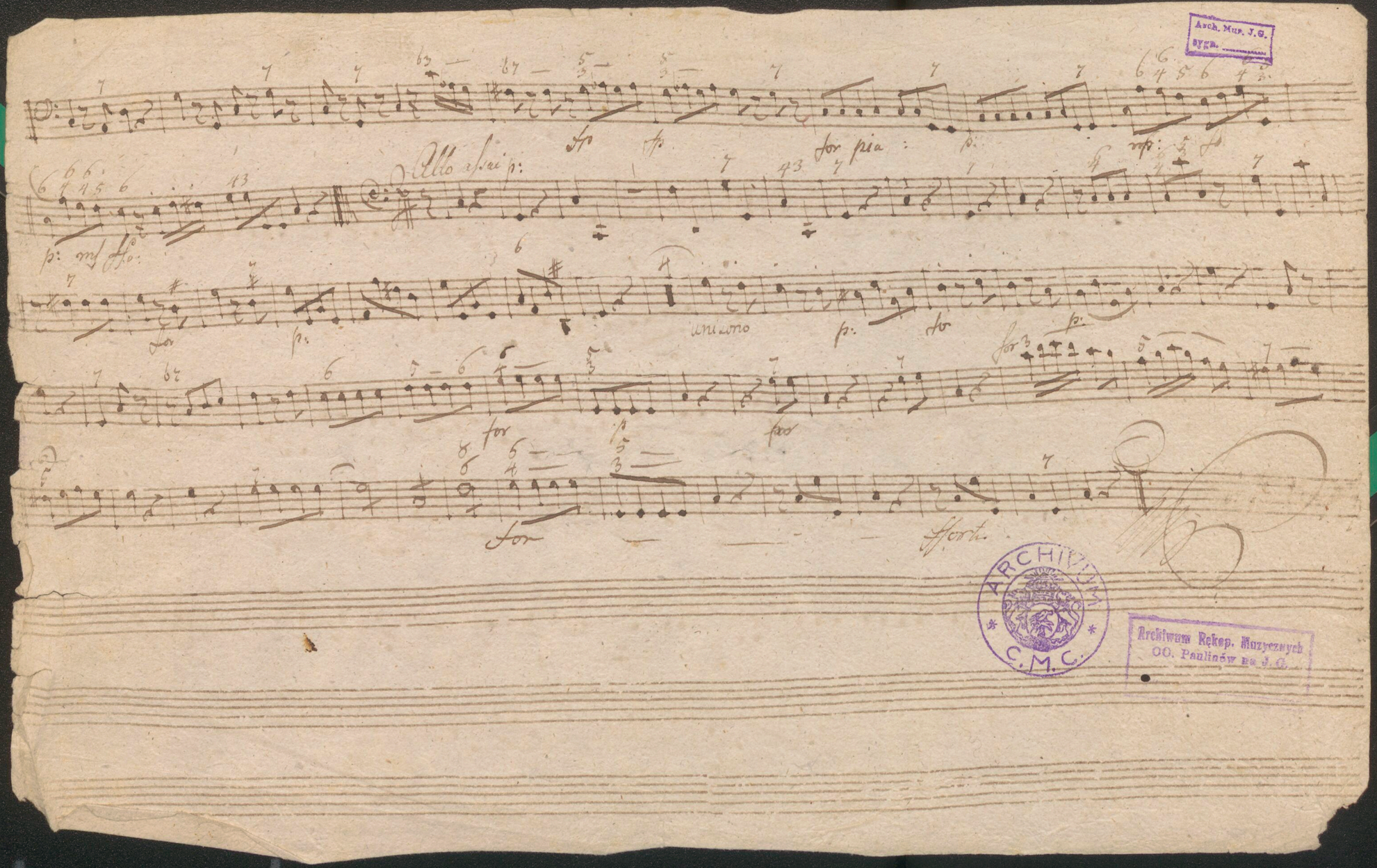

Largo
viola 1.mo
alve Regina mf
for
cres
dolce
Tutti forte
Arch. Mus. J.C.
sygn. I-116
ARCHIVUM
C.M.C.

Viola
Largo.
a lve Regina
for
Arch. Mus. j.c. sygn. I-116
6

for
p
mf
Ma sai piano
C.M.G.

Soprano Solo.
Organo.
Alve Regina
Senza voce
for.
Verso

Arch. Mus. J.G.
Sygn.
Allo assai
unisono
for
p:
mf
ff:
sforz.
ARCHIWUM
C.M.C.
Archiwum Rękop. Muzycznych
OO. Paulinów na J.G.

Archiwum Rękop. Muzycznych
OO. Paulinów na J. G.
sygn. I-126

ARCHIVUM
C.M.C.